

Makale Geliş | Received: 26.07.2023
Makale Kabul | Accepted: 05.09.2023
Yayın Tarihi | Publication Date: 20.10.2023
DOI: 10.20981/kaygi.1333396

Kemal ORAL

Felsefe Bölümü Mezunu | Graduate from Philosophy
Bursa Uludağ Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, Bursa, TR
Bursa Uludağ University, Faculty of Literature, Department of Philosophy, Bursa, TR
ORCID: 0009-0005-1971-0648
kemalloral@gmail.com

Platon'un Diyalektik Yürüyüşünün ve Nietzsche'nin Cambaz'ının Akıbetinin P4C Açısından Önemi

Öz: İnsanların çoğu, açık veya örtük bir biçimde kendi düşüncelerini diğer insanlara aşlamayı arzu ettikleri gibi, hakikatin mutlak bir merkezinin bulunduğunu ve bu merkeze kendi bilgi birikimleri dolayısıyla ulaşılacağını iddia ederler. Bunu, entelektüel tahakkümü yaygınlaştırarak, dolayısıyla düşünmenin kendisini değil, nasıl ve neyin düşünülmesi gerektiğini telkin etmek suretiyle gerçekleştirirler. Bu telkin, düşünme pratiğini tahrip etmektedir. Dolayısıyla söz konusu düşünme pratiğine karşı gerçekleştirilen telkinleri fark etmek, fikirsel dayatmalara karşı mukavemet göstermek veya diğer bir ifadeyle bağımsızlık kazanmak zorunlu hâle gelmektedir. Platon'un diyalektik yürüyüşü ile varmak istediği noktanın veya amacının ifade ettiğimiz mukavemeti sağlamak olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Nietzsche'nin Zerdüşt metninde ortaya koyduğu Cambaz metaforu ve onun akıbetine yönelik vurgu ise, tekrarı arzulanmayan bir olaya karşı benzer bir mukavemeti gösterir. Bu olayın tekrarlanmasının önüne geçebilmek için Nietzsche tarafından bizlere sunulan yöntem "İyi Bir Cambaz" olmaktır. Söz konusu iyi cambaz, ipin üzerinde durabilen yani gerekli düşünme becerilerine ve taktiklere hakim olabilir. P4C etkinliğinin varmak istediği menzilin de benzer olduğunu, söz konusu gerekli düşünme becerilerini ve taktiklerini benimsediği söylenebilir. Bu noktada, bu çalışmanın hem söz konusu ettiğimiz telkin ve dayatmaları ifşa ederek onlara karşı, mukavemet göstermeyi ve hem de onlara karşı Platon ve Nietzsche özelinde felsefe tarihinin geliştirebileceği stratejileri P4C etkinliğiyle ilişkilendirecek şekilde ortaya koymayı hedeflediğini söyleyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Çocuklar İçin Felsefe, Diyalektik, Düşünme, Felsefe, İnsan, Platon, Nietzsche.

The Importance of Plato's Dialectical Process and the Attendant of Nietzsche's Acrobat for P4C

Abstract: Most of the people, overtly or implicitly, want to impose their own thoughts on other people, and claim that there is an absolute center of truth and this center can be reached from their

own knowledge. Based on this argument, they attack the practice of thinking by organizing how and what to think, not thinking itself owing to their intellectual dominance. In this sense, it is necessary to resist these attacks or, in other words, to gain immunity, to proceed in accordance with the nature of the dialectical process, and to dominate the pure act of thinking with the elimination of deceptive elements. It seems possible to say that the point or purpose which Plato wants to reach with his dialectical process is parallel to this. The metaphor of the Acrobat and the emphasis on his fate, which Nietzsche put forward in the Zarathustra text, is an event that is not desired to be repeated. The method presented to us by Nietzsche in order to prevent the repetition of this event is to be a "Good Acrobat". The good acrobat in question is the one who can stay on the tightrope, that is, who can master the necessary thinking skills and tactics. It can be said that the range that the P4C activity wants to reach is also similar, and that it adopts the necessary thinking skills and tactics. At this point, we can say that this study aims both to reveal the attacks we mentioned, and to show resistance against these attacks, and also to reveal the strategies that the history of philosophy can develop against these attacks in a way that relates them to P4C activity, specific to Plato and Nietzsche.

Keywords: Philosophy for Children, Dialectical, Thinking, Philosophy, Human, Plato, Nietzsche.

Giriş

Belirli kaygılarla yaşamını idame ettiren ve bu kaygıların kimi zaman yaşamı güçleştirmesinden kaynaklı olarak, aşılması zor olan problemlerle yüzleşen insan, her ne pahasına olursa olsun, düşünme yetisini askıya alamaz. Düşünme, insana farklı pratik olanakları ve bu pratiklerin gerçekleşmesi neticesinde yaşamın onulmazlığına karşı itidalli olmayı sağlar. Fakat düşünmenin özel türlerinin de bulunduğunu söylemek gerekir. Örneğin "Felsefe Düşünme" bu özel türlerden biridir. Bu özel düşünme türü, var olan olarak insana, büyük soruları (varlık, hakikat, anlam vb. türden soruları) yanıtlama olanağı sunar. Wartenberg'in belirttiği üzere "felsefe insan varoluşunun en temel sorunlarını ele alan entelektüel bir disiplindir" (Wartenberg 2020: 62). Söz konusu soruların birer kaygı neticesinde tecessüm ettiğini idrak ettiğimiz takdirde, felsefe düşünmenin önemi daha belirgin kılınır. Bu anlamda P4C etkinliğiyle erken yaşta hemhâl olmak, eleştirel düşünme becerisi kazanmak ve bu eleştirelilik sayesinde pratikler geliştirmek felsefe tarihine ve onun mirasına sahip çıkmak demektir. Lipman'ın dikkat çektiği üzere "bir disiplin olarak felsefenin ilk ve ortaöğretim için son derece uygun olduğu vurgulanmalıdır" (Lipman 2020: 68). Bu vurguyla birlikte değerlendirildiğinde, P4C etkinliğinin sırtını felsefeye yaslamasıyla gelecek nesillerin düşünme hususunda daha becerikli olacağı aşikârdır.

Bu doğrultuda, ana omurgasını Platon'un diyalektik görüşü ve Nietzsche'nin kışkırtıcı betimlemelerinin oluşturacağı çalışmamızda ilk olarak Antik Yunan felsefe tarihi ve P4C arasındaki ilişkiye vurgu yapılacaktır, akabinde Platon ve Nietzsche eksenli bir tahkimatla P4C'nin felsefe tarihi açısından desteklenebilir olup olmadığı ortaya koyulacaktır. Bu noktada yönümüzü öncelikle Antik Yunan'ın agorasını meşgul eden felsefeye çevireceğiz.

Pre-Sokratik filozofların *arkhe* tasavvurları varlığın çıkış noktasını bulma gayesini taşımaktaydı. Eğer varlığın çıkış noktası belirlenebilseydi, fizik dünyanın açıklığa kavuşması daha kolay olacaktı. Fakat daha sonra felsefe geleneği içerisinde önemli bir eksen kayması yaşandı. Bu eksen kayması özellikle Sokrates ve onun ezeli rakipleri Sofistler tarafından şekillendi. Artık "insan" merkezli bir felsefe geleneği ile iştigal edilmek istenmekteydi. Nitekim Platon'un diyaloglarında konuştuğu Sokrates ve Sofistler insanın erdemleri ve olanaklarıyla ilgili tartışmalar gerçekleştirmişlerdir. Kavramsal tartışmanın egemen olduğu diyaloglarda, insanın neliğine dair ciddi argümanlar öne sürülmüştür. Hatta bu tartışmaların modern felsefeye kadar devam ettiğini söylemek mümkündür. Modern felsefe ile birlikte ise, "öznenin" tamamen egemen hâle geldiğini söyleyebiliriz.¹ Bununla uyum içerisinde P4C muhataplarının "modern özneler" olarak alımlanması da günümüz dünyasının ve bu dünyanın geleceğinin onlar tarafından şekilleneceğine dair bir düşünce yaratmaktadır. Bu düşünce açık bir biçimde geleceğin inşa edilmesi hususunda ihtiyatlı olmayı içerir. Bu ihtiyatın sağlanmasının koşulu ise, modern özneler olarak P4C muhataplarına düşünce ve düşünce tarihinin tarafsız bir sunumudur.

P4C etkinliği, mevcut karakteri gereği, başat olarak eleştirel ve yaratıcı düşünme edimlerini kazandırmayı hedefler. Bu kazanımın ayırt edici özelliği, herhangi bir düşünceyi dayatmak değil, muhatabına düşünmenin kendisini göstermektir. Kişinin kendi politik, dini, sosyal telakkilerini ve bunlara yönelik

¹ Klasik kozmoloji ve bilim anlayışının çökmesine paralel olacak şekilde, bilgi ve hakikat telakkileri değişmiş, evren kendisini modern insanın aklına bırakmıştır (Küçükalp 2017a: 87).

tehlikeli/tehlikesiz düşüncelerini öğretmesi P4C etkinliğinin doğasıyla çelişiktir. Bu anlamda P4C bilgiyi ya da daha doğrusu belirli bir tarzdaki düşünceyi bir tahakküm aracı olarak kullanmak yerine, düşünmenin özgürleştirici bir tarz içerisindeki gelişimini destekler. Bu nedenle P4C etkinliği, felsefeye ve felsefe tarihine başvurmak zorundadır, nitekim düşünme veya düşünce kavramları anıldığında bütün görkemiyle sahnede beliren yine felsefe olacaktır. Dolayısıyla, felsefe tarihine başvuru sırasında, P4C etkinliğinin, düşüncesi ile pratiği örtüşen ve dahi sorgulanmamış bir hayatın yaşanmaya değer bulunmadığını iddia eden kişi olarak anımsanan Sokrates'te, yani Platon diyaloglarında mola vermesi olağan görülebilir. Böylelikle şimdi P4C etkinliğinin karakterinin Platon'un felsefesiyle güçlendirilebilmesi için yönümüzü bu söz konusu felsefeye çevirmemiz doğru olacaktır. Platon'a yönelmemizin asıl nedeninin ise, onun P4C karakteriyle gerçek anlamda örtüşen diyalektik öğretisi olduğunu da daha şimdiden söyleyebiliriz.

1. Platon'un Diyalektik Görüşü ve P4C

Platon'un diyalektik merkezli görüşlerini serimlerken, onun diyalektiğine zemin hazırlayan "*anamnesis*" ile "*maieutike*" yani "anımsama/hatırlama" ve "doğurtma" kavramlarıyla dirsek temasında bulunmak elzemdir. Zira söz konusu ettiğimiz iki kavram (*anamnesis* ve *maieutike*), Platon'un hem bilgi hem de varlık ile ilgili düşüncelerini şekillendirmesinde oldukça etkili olmuştur. Dahası rasyonel diyalektik düşünce yöntemleri ve mitos türü temellendirme anlatılarıyla desteklenen bu kavramların, P4C etkinliği açısından işlevleri gösterilebilir.

Platon'a göre insanın bilme dereceleri vardır. Bu dereceleri *Devlet* diyalogunun VI. Bölümünde serimler. Bu serimleniş, bilgi konusunda bir ilerlemenin var olduğunu göstermeyi hedefler. Bu bakımdan söz konusu ilerleyiş karanlıktan aydınlığa, ya da örtük olandan açık olana doğrudur (Platon 2019: 504/508). Copleston tarafından formüle edildiği şekliyle "*eikasia* (tahmin)", "*pistis* (inanç)", "*dianoia* (anlak)", "*noesis* (arı us)" (Copleston 2013: 32) dereceleri

arasında bir ilerleyiş mevcuttur. Bu ilerleyiş sanılar ve idealar arasında da görülebilir.

Platon, klasik idealizmini temellendirirken tilmizi olduğu Sokrates'e bu temellendirmeyi gerçekleştirmesi için diyaloglarında başrol görevini tevdi eder. Diyaloglarının çoğu *aporetik* (açmaz/çıkılmaz) sonlu olmasına rağmen, düşüncelerinin ana omurgasını serimlemeyi başardığını söyleyebiliriz. Biz de bu noktadan hareketle, Platon'un varlık ve bilgi anlayışına bağlanıp onun "*Menon*", "*Phaidon*" ve "*Theaitetos*" diyaloglarında ortaya koymuş olduğu *anamnesis* ve *maieutike* yöntemini diyalektik yöntemine entegre ederek, P4C'nin hizmetine sunmayı teklif ediyoruz.

Hemen her fırsatta mitoslara başvurarak, kendi felsefesini daha ileri menzillere taşımayı hedefleyen Platon, bilgi kuramını temellendirirken de mitoslardan beslenmiştir. Onun, en önemli eserleri arasında sayabileceğimiz *Devlet* metninin X. kitabında aktarılan *Er Mitosu*, bilgi ve varlık görüşlerini tahkim etmesinin ardında birer dayanak olmuştur. Bu mitos aracılığıyla hem *anamnesis* hem de *maieutike* yöntemleri, Platon'un satranç oyununda ileri sürdüğü hamleler olarak güvence altına alınmaya çalışılmıştır.

Kendi düşüncelerini ileri sürme hususunda oldukça temkinli davranan ve bunun yerine karşısında duranlara sorular yönelterek ağına düşürmeye çalışan Sokrates (yani Platon) bu diyalektik yöntemi en belirgin olarak *Theaitetos* diyalogunda kullanmıştır. Bu yöntem "Sokratik Yöntem" olarak anılsa bile aslında diyalektik yöntemden başka bir şey değildir. Platon, bilgi söz konusu olduğunda hocası Sokrates'i cephe hattının gerisinde konumlandırır. Saldırı ve savunmayı aynı anda gerçekleştirerek rakibi karşısında muhtemel bir zafer elde eder. Ancak bu öyle bir zaferdir ki mağlup olan dâhi muzafferdir zira ileri sürmüş olduğu savın yanlış olduğunu keşfederek doğru bilgiye bir adım yaklaşmış olur. Bunun en büyük örneği ise *Theaitetos*'tur.

"Bilgi nedir?" sorusuyla ilgilenen Sokrates ve Theaitetos arasında uzun uzadıya bir tartışma yaşanmıştır. Sokrates tarafından, sorulan sorulara cevap vermek üzere cesaretlendirilen, Theaitetos, ilk olarak bilginin algı olduğunu ileri sürer (Platon 2016: 151e). Sokrates ise doğal konumunu koruyarak yani farklı sorular sorarak, Theaitetos'un ileri sürdüğü bilgi tanımını üzerine yeniden düşünmesini sağlamak ister. Ardından Theaitetos ikinci bilgi tanımını olarak doğru sanıyı ileri sürer (Platon 2016: 187b). Theaitetos'un ikinci tanımından da hoşnut kalmayan Sokrates onu yeni bir tanım yapmaya yöneltir. En nihayetinde Sokrates'in diyalektik yöntem ile yöneldiği Theaitetos son bir cesaret ile bilginin "kanıtlandırılmış/temellendirilmiş/gerekçelendirilmiş doğru sanı" olduğunu ileri sürer (Platon 2016: 201d). Bilindiği üzere diyalog *aporetik* sonludur ve bilginin tanımını hususunda netice alınamamıştır. Fakat bu diyalog, diyalektik yönteme yapmış olduğu vurgu hasebiyle oldukça önemlidir. Aynı zamanda P4C etkinliği açısından oldukça öğreticidir. Wartenberg'in "çocuklar doğal bir merakla sahip oldukları için, onların bu yönlerini güçlendirmek, yaratıcılık adına önemlidir" (Wartenberg 2020: 28) ifadeleri ışığında değerlendirildiğinde diyalektik yürüyüşün değeri daha anlaşılır kılınır. Çocuklara doğru sorular sorularak, düşüncelerinin açılımını sağlanabilir. Bu onların düşüncelerine müdahale etmek değil, onların düşünceleri önünde duran tahrip edici, aldatıcı unsurlara karşı farkındalık kazandırmaktır. Diğer bir taraftan *Theaitetos* metni P4C muhataplarına "eskisinden daha ehli bir aklıbaşındalıkla, bilmediğin şeyleri bildiğini düşünmezsin" (Platon 2016: 210c) dedirtir.

Theaitetos metni aracılığıyla ortaya koymuş olduğumuz, Sokratik veya diyalektik yöntem Platon'un diğer metinlerine referanslarda bulunur. Biz de bu referansları karşılamak ve yukarıda bahsetmiş olduğumuz "*anamnesis*" ile "*maieutike*" kavramlarını diyalektik yönteme entegre etmek adına *Menon* ve *Phaidon* diyaloglarına yöneleceğiz.

Menon diyalogunun esas ilgisini "erdemın öğretileriler olup-olmadığı?" soruları oluşturur (Platon 2007: 70a). Bu soruların yanıtı örtük olarak, *anamnesis* ve *maieutike* kavramlarının işleyişini içerir. Yani erdemın öğretileriler olup-olmadığı tarzı sorular, yanıtlarını bu iki kavramın sağlıklı bir serimlenişinde bulmaktadır.

Menon ve *Phaidon*, Platon'un insan ruhunun ölümsüzlüğünü temellendirmesi konusunda oldukça sıkı dokunan ve uzun bir teorik süreci içeren diyaloglar olarak karşımıza çıkar. Platon, *a priori* bir tarzda insan zihninde içerilen ideaların, yaşanan bir "unutuş" nedeniyle üzerlerinin örtüldüğünü iddia eder. Bu örtülmeyi *Devlet* diyalogunda geçen *Er Mitosu* dolayımıyla temellendirir. Söz konusu mitosa göre ruhlar, *Lethe* ırmağından içtikleri suyun yarattığı etkiyle birlikte, geçmişte tecrübe ettikleri her şeyi unutup, hatırlamaz olurlar (Platon 2019: 621b). Bu ideaların, yani sağlam bilginin, hakikatin örtülmesi anlamını taşır. İşte *anamnesis* ile *maieutike* üzeri örtülen hakikatin üzerindeki perdeyi kaldırmayı ifade etmektedir. Yani, hatırlama ve doğurtma taktikleri insan ruhunda bulunan ideaların bilgisine vakıf olabilmenin koşullarıdır. Dolayısıyla bu aşamadan sonra, üzeri örtülen hakikatin, *Menon* diyalogunda nasıl ifşa edildiğine bakmak gerekir.

Sokrates (dolayısıyla Platon) *Menon* diyalogunda öğrenmenin hatırlama/anımsama (*anamnesis*) olduğunu ileri sürer (Platon 2007: 82b). Bu iddiasını, bir köleye, aslında bildiği ancak unutmuş olduğu bilgileri Sokratik yöntemle anımsatmak suretiyle temellendirir. Köleye geometrik biçimler üzerinden sorular yönelterek, onun zihninde örtük biçimde bulunan bilgileri *maieutike* ile yani "doğurtma" yoluyla açığa çıkarır (Platon 2007: 83a). Sokrates tıpkı *P4C* etkinliğine paralel olacak şekilde, insanların düşüncelerine yönelik saldırılarda bulunmaz, yalnızca söz konusu düşüncelere yönelik doğru soruları sormak suretiyle bir bilme sürecine sevk eder.² *P4C* etkinliği de böyle bir süreci ifade etmektedir: Bizleri Sokrates ile Köle arasında gelişen diyalogun verimli

² Bu anlamda, *P4C* etkinliğinin düşünme yöntemlerini öğretmesi, onun en genel ve açık hedefi olarak düşünülebilir (Özkan 2020: 54).

stratejilerini, P4C eğitimcisi ile öğrencisi arasında gerçekleştirilebilecek felsefi diyaloglara entegre etmeye yönlendirir. Wartenberg'in ifadesiyle "Felsefe sizin yolunuzdur. Bu yolda, felsefenin ne olduğunu öğrencilerinizin tartışmalarından öğrendiğinizi keşfedeceksiniz" (Wartenberg 2020: 30).

Platon, *Phaidon* diyalogunda da diyalektik yöntemi oldukça sıkı bir şekilde (tıpkı *Menon* diyalogunda olduğu gibi) kullanır. İnsan ruhunda bulunan bilgileri açığa çıkartmak için aynı yöntemin izlenmesi, diyalektiğin değerine yönelik bir vurgudur. Bir şeyin bilgisine daha önceden sahip olduğumuzu ileri süren Sokrates, *Phaidon* diyalogunda da bu iddiasının arkasındadır (Platon 2020: 75c).³ Bilginin hatırlama/anımsama yoluyla açığa çıktığını ve bunların daha öncesinde unutulduğunu ifade eden Sokrates, sıkı bir diyalektikçi olmanın yanında sıkı bir öğrencidir de. Bir filozofa yaraşır bir biçimde mütevazı olmanın yanında öğrenmeye açık bir kişiliktir. Bu özelliği nedeniyle en iyi öğrenci unvanını hak ettiğini söyleyebiliriz.⁴ Dolayısıyla örnek bir P4C eğitimcisi, kendisine örnek olarak Sokrates'i almalıdır.

Tüm bu ifade ettiklerimizin ışığında söyleyecek olursak, Platon'a göre, ideaların bilgisine vakıf olabilecek kişi, diyalektik yöntemle yol alıp yönünü hakikate çevirmiş kişidir. Bu aşamaya varabilmek için belirli bir hazırlık sürecini tamamlamak ve rüştünü ispat etmek gerekir. Gerekli olan bu hazırlık sürecini ve rüştünü ispat edebilen kişi veya kişiler, Platon'a göre ideal devleti yöneteceklerdir (Platon 2019: 537a). Ayrıca diyalektik yönetime dayananlar aldatıcı unsurları ifşa edebilecek ve hakikati onlara karşı muhafaza edebileceklerdir.⁵ Bilge kişi ya da

³ Platon'un belirttiğine göre "onları edindikten sonra her seferinde yeniden unutmıyorduk, daima onları biliyor olarak doğar ve bütün yaşamımız boyunca da biliyor olurduk. Çünkü bilmek, edinilen bilgiyi korumak ve yitirmektir; bilgiyi yitirmeye de unutmak demez miyiz?" (Platon 2020: 75e).

⁴ Sokrates'in meraklı bir kişi olduğu göz önüne alınca çocuklarla olan ortak özelliklerinden biri ortaya çıkmış olur. Çocukların filozoflara benzeyen özelliklerinden birinin merak olduğunu, diğerinin ise meraklarından kaynaklı küçük yaşlardan itibaren sordukları sorular olduğunu kabul edersek potansiyel Sokrates'lerin kimler olabileceğini anlamış oluruz (Akan 2022: 14).

⁵ Yalnızca diyalektiğin gölgesi altında bulunanlar açık olana doğru, yani ideaların bilgisine doğru ilerleyebileceklerdir. Ruhun gömülü olduğu bataklıktan, diyalektiğin yardımı olmadan çıkılamaz (Platon 2019: 533c).

filozof bu anlamda, çölleşmenin ve sanıların saldırılarına karşı bağımsızlık kazanarak, sadece kendisinin değil aynı zamanda toplumunun/devletinin insanlarının da talihini değiştirebilecektir. Yani bir filozof adayı olarak yetişecek P4C muhatapları aynı zamanda, toplumun/devletin geleceğini değiştirmeye muktedir olabileceklerdir.

Bu anlamda, Platon'un ideal devlet adamını yetiştirmek arzusuyla önermiş olduğu diyalektik yöntem P4C tarafından da sahiplenilebilir. Asıl amacı düşünme yetisinin gelişimini ve gerçek bilginin kazanımını sağlamak olan diyalektik yürüyüş, filozofla yürünür ve o yürüyüşten filozof olarak dönülür. Bu bağlamda, Platon'un mağara metaforu düşünsel özgürlüğe giden yolda hakikati sahiplenmeyi talep eder. Hakikati sahiplenenler ise diyalektik ile yoğrulmuşlardır. Gerek düşünsel özgürlüğü gerekse sanı ile hakikati ayırt etmeyi sağlayan diyalektik yürüyüş P4C eğitimcilerinin ve öğrencilerinin birlikte kat etmesi gereken bir yürüyüş olarak karşımıza çıkmaktadır.⁶

Yukarıda ifade ettiklerimizin ışığında P4C etkinliğinin Platon felsefesinden faydalanabileceği rahatlıkla söylenilebilir. Özellikle Platon'un amacının kişinin yönünü hakikate çevirmek olduğunu göz önünde bulundurursak, erken yaşta felsefe eğitimi alacaklar için bunun kıymetli bir uğraş olabileceği ve bu yolda ilerlenebileceği iddia edilebilir. Düşünme pratiklerine saldıran, bizlere hakikati değil sanıyı vadeden, karanlıklara mahkûm edip kendine mürit kılmaya çalışanlara karşı mesafeli olmak, tekinsiz bir görüşün değil, sağlam bir bilginin izini sürmekle mümkün olacaktır. Aksi hâlde Platon'un tasvir ettiği mağarada gölgeler ile oynamaya alışmayı öğrenmek gerekecektir. Böylelikle bu noktadan sonra, ifade ettiğimiz gölgelerle oynamaya alışmak istemeyen ve hakikate talip olan diğer bir filozofa yani Nietzsche'ye yönümüzü çevirerek, onun Cambaz Metaforu'nun öğreticiliğinin P4C'ye sunabileceği katkıları inceleyeceğiz.

⁶ Ancak, bu yürüyüşe uygun P4C eğitimcilerinin kılı kırk yaracak şekilde belirlenmesi gerekir. Öyle ki bu eğitimciler, ilkökul düzeyinde öğrencilere eğitim verebilecek donanımda olmalıdır. Söz konusu donanıma sahip eğitimci sayısı yeterli olmadığı için, ilkökul düzeyinde felsefe eğitimi yaygın şekilde görülüyor (Wartenberg 2020: 38).

2. Nietzsche'nin Cambaz Metaforu ve P4C

Nietzsche'nin felsefesini kat eden birçok kavram vardır. Bunlar arasında "Güç İstenci, Bengi Dönüş, Hınç, Tanrı Öldü, Üst-İnsan, Nihilizm" en önemlileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bu kavramların P4C ile ilişkilendirilmesi ve Nietzsche'nin öğreticiliğinin gösterilmesi gerekir. Bu amaca uygun olarak Nietzsche'nin Cambaz Metaforu'na geçmeden evvel söz konusu ettiğimiz kavramları belirli oranlarla da olsa açıklığa kavuşturmak gerekir. Biz de bu gerekliliği P4C ile ilişki içerisine getirilebileceğini düşündüğümüz bazı Nietzscheci kavramları dikkatlere sunarak sağlamaya çalışacağız.

Öncelikle güç istenci kavramını incelemek ve bu kavramın P4C etkinliğine yönelik katkısına bakmak gerekir. Güç istenci ilk olarak, düşünen öznenin bir nesneye uygulayabileceği kuvvet olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda Nietzsche güç istencini kuvvetler arasındaki ilişkiyi yorumlama olarak değerlendirir (Deleuze 2021: 79-80). Söz konusu güç istenci gerici/kölece tarzda da ortaya çıkabilir. Bu anlamda, güç istencinin karakteri değişiklik göstermektedir. Örneğin Nietzsche'nin deve tiplmesi belirli bir güç istencini arzular fakat bu kölece tarzı ifade eden bir güç istenci gibidir. Deve, çölün ortasında, her şeyi bana verin, değerleri bana yükleyin, sorunları ben çözerim iddiasıyla belirli bir güç istenci koyar. Buna karşılık aslan tipi ise güç istencini mevcut değerlere kükreyerek ortaya koyar. Yani devenin güç istencinden daha üstün bir isteme söz konusudur. İşte bu nokta kuvvetler arasındaki ilişkinin yorumlanması olarak karşımıza çıkar. Alanında donanımlı iki öğretmen düşünelim. İlk öğretmen öğrencisine herhangi bir şey öğretmeye çalıştığı sırada öğrencisine kıyasla daha kuvvetli bir konumdadır. Buna karşın ikinci öğretmen birinci öğretmenden daha donanımlı olması nedeniyle onu öğretmenlik yürüyüşünde geride bırakabilir, öğretmenliğin anlamına en yakın güç istencini o ortaya koyabilir. Bu noktadan hareketle, P4C muhatapları güç istenci konusunda bir devenin mi, bir aslanın mı yahut bir çocuğun mu istencine sahip olmak hususunda karar vermelidir.

Nietzsche'nin bir diğer önemli kavramı olan bengi dönüş etik bir öğreti olarak ele alınırsa güç istenciyle ilişkisi daha kolay kurulabilir. Bengi dönüş, ortaya koyduğumuz eylemi sonsuz kere isteme, yani olumlanan eylemin dönüşü olarak değerlendirildiğinde etik bir öğreti görünümü sunar. (Deleuze 2021: 99-100). Bu da P4C muhataplarının gerçekleştirecekleri her eylemi, sonsuz kere isteyebilecekleri anlamına gelir. Yani felsefi bir donanım kazanan P4C muhatapları etik bir öğreti olarak bengi dönüşü sahiplenebilirler. Bu etik öğretiyi sahiplenenler ise "hınç duymayacak olanlar" olacaktır.

Nietzsche'nin hınç kavramı ise köle ahlakıyla ilişkili olarak görülür (Nietzsche 2020b: 51). Peki, P4C muhatapları köle ahlakına mı sahip olmalıdır yoksa yaratıcı bir ahlaka mı? Kuşkusuz Nietzsche açısından bu sorunun cevabı nettir. Köle herhangi bir konuda eyleme geçmek için uyarana ihtiyaç duyar. Dışarıdan herhangi bir etki gelmediği müddetçe eyleme geçemez, o tepkiseldir, etkin değildir. Buna karşın soylu olanlar eylemlerini gerçekleştirmek için herhangi bir uyarana ihtiyaç duymazlar. İşte hınç bu soylu olanlara karşı köleler tarafından duyulan duyguyu ifade eder. Kölenin kendisini var edebilmesinin koşulu "hınç"tır (Nietzsche 2020: 53). P4C etkinliğinin muhatabı olanlar, yani yaratıcı çocuklar ise artık "hınç" duymak nedir bilemeyeceklerdir çünkü onlar köle ahlakıyla yetiştirilmeyeceklerdir.

Bu aşamada Tanrı'nın ölümü, nihilizm ve üst-insan kavramlarını değerlendirmek gerekecektir. *Böyle Söyledi Zerdüşt* metninde dile getirdiği biçimiyle Nietzsche Tanrı'nın ölümünü ilan etmiştir. Kuşkusuz bu cinayeti Nietzsche yalnız başına işlememiştir. O, bu cinayetin sorumlusu olarak herkesi işaret etmiştir (Nietzsche 2020: 263). Tanrı'nın ölümü aynı zamanda hakikatin ölümü demektir. Yani insanların ortak bir zeminden hareketle, üzerinde uzlaşabilecekleri nesnel bir gücün/dayanağın yitimi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla Tanrı'nın ölümünden doğan boşluğu doldurabilecek bir şey gereklidir. İşte bu noktada, Nietzsche hakikatin ve anlamın yitiminden doğan boşluğu

doldurmak için üst-insan projesini öne sürer. Badiou'nun ifadesiyle "Nihilizmin öfkeli yorumcusu, etkin değerlerin yorumlanmasının öfkeli ustası nasıl her türlü yorumlamayı unutan birine dönüşür?" (Badiou 2019: 174). İşte bu soruya yanıt verebilmek adına Nietzsche'nin insan tiplerine bakmak elzemdir. Dolayısıyla bu noktada, hem üst-insan kavramına hem de nihilizmin öfkeli yorumcusunun dönüşümüne eğilebiliriz.

P4C etkinliğinin Nietzsche'ye mülhem olarak geliştirebileceği stratejileri kavrayabilmek için onun farklı açılardan hareket ettiğini görmekle birlikte, insanı tanımlarken kullandığı metaforlara da vakıf olmak şarttır. Felsefesi felsefeyle hemhâl olanlar tarafından kat edilen, kışkırtıcı bir tarz/üslup kullanan Nietzsche en önemli eseri sayabileceğimiz "Böyle Söyledi Zerdüşt" metninin hemen başlarında, bir metafor aracılığıyla kendi insan tasavvurunu ortaya koyar. Bu metafor "İp Cambazı" metaforudur. İnsanı bir "ipe" benzeten ve bu ipin üst-insan ile hayvan arasında gerilmiş olduğunu ileri süren Nietzsche, ip cambazı metaforuyla düşüncesinin genişliğini ortaya koyar.

İp cambazı işini icra ettiği sırada, karşı taraftan "soytarı" ona doğru yönelir (Nietzsche 2020: 13). Soytarının ortaya çıkması, aslında Nietzsche'nin göstermek istediği şeye bakabilmemiz için bir çeşit "yardımcı oyuncu"dur. Bu metaforun önemi kanaatimizce şudur: İp cambazı ip üzerindeyken, soytarı tarafından düşürülmek istenir, nitekim amacına da ulaşır. İp cambazının hazin sonu soytarı tarafından hazırlanmıştır. İpin üzerinde duramayıp yere çakılan cambaz, insanın talihiyle olan savaşını temsil ediyor görünmektedir. Böyle düşünmemizin gerekçesi ise düşen cambazın bizzat Zerdüşt tarafından gömülmüş olmasıdır (Nietzsche 2020: 14-15).

Ana hedefi, insanların buldukları durumun farkına varmalarını sağlamak olan Nietzsche'nin cambaz metaforu aracılığıyla ortaya koymuş olduğu şey insanın muhtemel yazgısıdır. Eğer insan bir "ip" ise ve bu ip üst-insan ile hayvan arasında gerilmişse, üst-insana ulaşabilmek için "soytarları" geçmek gerekir. Soytarı

(bizleri) ipten düşürmeye çalışırken, Nietzsche karşıya ulaşmanın yollarını gösterir. Ya soytarının üzerinden atlanıp (sıçrayıp) üst-insana doğru yönelinilecek ya da ip cambazının kaderi paylaşılacak. Nitekim hakikatin konuşulduğu yer de bir soytarı da hazır bulunur. Bu anlamda Nietzsche hangi seçeneği tercih etmemiz konusunda tarafını açıkça belli eder. Soytarı toplumunun mevcut değerlerini kuşanan ve bu değerler doğrultusunda hareket eden birisiyken, aynı zamanda mevcut değerleri yeniden değerlendirmek isteyip yeni değerler yaratmaya uzanmak isteyenler için de bir tehdittir. Kanaatimizce Nietzsche, cambaz metaforuyla kendi insan görüşünü temellendirmek istemiştir. Cambaz olayı insanın muhtemel akıbetlerinden biri olabileceği için Nietzsche bunun önüne geçmek ister. Bu nedenle bir uyarıcı gibi, hem cambazların hem soytarılardan ve hem de bilgelerin rolünü göstererek kendi insan görüşünü ortaya serer. Nitekim *Zerdüş*t metninin devamı bunu kanıtlar. Mevcut insan tiplerinden memnun olmayışı ve "Bu kitap en azlarındır! Belki de onlardan hiçbiri yaşamıyor daha" (Nietzsche 2017: 13) ifadesi, Nietzsche'nin kendi insan tipini ortaya koyma cihetine gittiğini gösterir. Bu nedenle bu ideal tipin ne olduğuna bakmak gerekir ki diğerlerinden farklı olan yönü açığa çıkabilin.

Nietzsche *Zerdüş*t metninde insanı üç farklı şekilde ele almıştır. Bu üç farklı şeklin dönüşümlerinden söz etmektedir: "Tin'in deveye, devenin aslana ve son olarak da aslanın çocuğa" (Nietzsche 2020: 17) dönüşmesinden söz etmektedir. Bu dönüşüm esasen, insanın içre olduğu dünyada sahip olduğu değerleri, farklı tarzlarda algılamasıyla ilişkilidir. *P4C* etkinliğinin muhataplarının da birer deveye dönüşmemesi için Nietzsche'ye kulak vermeleri gerekir. Bu noktada Nietzsche'nin farklı tarzlar veya metaforlar olarak öne sürdüğü insan tiplerine eğilmek, *P4C* muhataplarını muhtemel tipler arasından tehlikeli olanlara karşı farkında tutmak ve değerler arasından iştihak duyulması gerekenleri ayırt etmek için bu tiplerin özelliklerine yakından bakmak gerekir.

İlk olarak, Nietzsche'nin tercih ettiği deve metaforu kuşkusuz çok manidar olmakla birlikte devenin doğasıyla ilişkilidir. Özellikle devenin fizyolojik yapısını göz önüne aldığımızda "sırtındaki kambur" çok şey anlatmaktadır. Nietzsche açısından, toplumun değerlerini sorgulamadan veya gocunmadan sahiplenen, aynı zamanda hiç yüksünmeden taşıyan deve en düşük tip olarak karşımıza çıkar. Bilindiği üzere her insan belirli bir topluma doğar ve bu toplumun değerleri ile büyür. İşte deve metaforu bu değerlerin "taşıyıcısı" ve sürdürücüsüdür. Deve açısından değerlerin nasıl bir mahiyete sahip olduğunun hiçbir önemi yoktur (Nietzsche 2020: 20). Sırtına ne kadar yük (değer) yüklersen yükü ait olduğu çölde bu yükü taşır. İşte bu deve "sürü insanı" olarak varlığını sürdürür ve sürüden ayrılmanın tehlikeli olduğunu düşünür. Sürü insanı, yaşamını sürdürürken bu yaşamın anlamlı olup olmadığı konusunda ilgilenmez çünkü anlam kavramından bihaberdir.

Özellikle özgürlüğün önemini vurgulayan varoluşçu filozofların, ancak anlamlı bir yaşamın yaşanmaya değer olduğunu ve bu anlam sayesinde insanın kendini gerçekleştirebileceği düşüncesini göz önüne aldığımızda sürü insanlarından olmama gerekliliği ortaya çıkar. Örneğin Camus'nün intihara karşı başkaldırıyı öne sürmesi veya Sartre'ın var oluşun özden önce geldiği fikri, bu düşünceyi desteklemektedir. Nietzsche'ye göre, deve veya sürü insanı bu anlamın kazanılamayacağı aşikârdır. Çünkü deve veya sürü insanı kendi değerlerini yaratamadığı gibi toplumun moral değerlerini de korumaya çalışırlar.⁷ Devenin ve sürü insanının "değersiz değerleri" ait olduğu çölde kök salar. Ancak bu çölün farklı bir noktasından ikinci bir değer konseptine sahip olan "aslan" tecessüm eder (Nietzsche 2020: 20).

İkinci tip olarak karşımıza çıkan aslan tipinin tercih edilmiş olması kanaatimizce "kükremeye" duyulan ihtiyaçtır. Hatırlanacağı üzere deve, toplum(un)un değerlerini yüklenmekten veya bunları taşımaktan dolayı şikâyetçi

⁷ Sürü insanı, zahmetsiz bir şekilde varlığını sürdürebilir zira tek yapacağı şey, hâli hazırda bulunan eylem tarzlarını ve değer yargılarını olduğu gibi alımlamaktır (Kuçuradi 2016: 27).

değildir, ancak aslan toplum(un)un bu değerlerini kükreyerek reddeder. Yani diğer bir ifadeyle aslan kendi "güç istencini" koyma cihetine gider. Nietzsche'nin vurgusuyla "Ne ki en ıssız çölde gerçekleşir ikinci dönüşüm: aslan kesilir burada tin, özgürlüğü geçirmek ister eline ve efendi olmak ister kendi çölünde" (Nietzsche 2020: 20). Aslan tipi, sürü insanı ile üçüncü tip (çocuk) arasında bir geçiş aşaması olarak düşünülebilir. Bununla şunu söylemek istiyoruz; Nietzsche'ye göre sürü insanı (deve) hâli hazırda bulunan değerleri, hiçbir şekilde sorgulamaksızın kabul etmektedir. Aslan ise değerleri kabul etmek istemediği gibi, kendi iradesini ele alarak "yeni değerler" yaratma arzusu güder. Ancak Nietzsche'ye göre aslan tipi henüz yeni değerler yaratabilme kudretine sahip değildir. Bu yeni değerleri yaratabilecek olan, üçüncü tip insan olacaktır (Nietzsche 2020: 21). Dolayısıyla aslan bu üçüncü tipe giden yolda tırmanılması gereken bir basamaktır. Bu basamak aşıldığında üçüncü tip yeni değerler yaratma kudretine sahip olmaktadır.⁸

Üçüncü ve son tip olarak basamağın en tepesinde, "değerleri yeniden değerlendirebilecek" ve "yeni değerler yaratabilecek" insan tipi bulunur. Nietzsche bu üç tipi ortaya koyarak, gününün Avrupa coğrafyasında yaşanan ahlak krizini de aşabilmeyi amaçlar.⁹ Daha önce ifade ettiğimiz düşünme pratiklerine karşı gerçekleştirilen saldırılara karşı Nietzsche felsefesiyle tahkimat ve direnç yaratır. Eğer Nietzsche yalnızca krizi teşhir etmeyi isteseydi, bunu sürü insanı/deve tipiyle de yapabilirdi. Ancak o, krizi teşhir etmenin yanında, bu krizi aşma düşüncesi taşıyordu. Bu nedenle "*Zerdüşt*"ü kaleme alma ihtiyacı duydu. Şimdi, bu çalışmanın gidişatına uygun olarak üçüncü ve sonuncu olan "çocuk tipi" üzerinde durmak gerekir.

⁸ Nietzsche, geleceğin insanını geleceğin filozofu olarak görmektedir. Bu geleceğin filozofu, kendisine değin bütün filozofları ve felsefeleri, aynı zamanda ahlak anlayışlarını tersine çevirecektir (Derrida 2011: 203).

⁹ Nietzsche, ahlakın jeneolojisi yöntemiyle, hem Batı ahlakının içinde bulunduğu krizi göstermek hem de bu krizi aşabilmek için yeni bir ahlak anlayışının nasıl olması gerektiğine ilişkin ipuçlarını vermek istemiştir (Küçükalp 2017b: 8).

Nietzsche'ye göre aslanın iradesini ortaya koyması önemli bir şeydir ancak yeterli değildir. Bu aslanın aynı zamanda bir çocuk olması gerekir (Nietzsche 2020: 21). Aslan mevcut değerlere kükremiş ve özgürlüğünü ele almayı başarmıştır. Bundan sonra yeni değerlerin yaratılması ve öncekilerin "yıkılması" gerekir. Bu yeni değerler "tapınağı" eski değerler "tapınağını" yıkarak varlığını gerçekleştirir. Bu yeni bir müzik melodisi için yeni kulakların yaratılması gibi bir şeydir.

Diğer taraftan bir çocuğun nasıl yeni değerler yaratabileceği sorusu sorulabilir. Nietzsche'ye göre bir çocuk masum olma özelliğiyle öne çıkar. Burada söz konusu edilen masumiyet, çocuğun, henüz toplumun değerleriyle kuşanmamış olmasından kaynaklanır. Çocuk henüz o "tapınağa" girmediği için masumdur ve kendi tapınağını yaratmak için en uygun kişidir (Nietzsche 2020: 21). İşte herhangi bir düşünce tapınağında veya inanç mabedinde vaftiz edilmemiş olan P4C muhataplarının da alacağı felsefe eğitimi, onları insani geleceğine yönelik saldırılara karşı dikkatli tutar. Bu şekilde entelektüel tahakküm dâhil her türlü saldırı girişimlerinin önüne geçilebilir.

Deleuze'e göre: "Devede aslan, aslanda çocuk bulunmaktadır ve trajik çıkış çocuktur" (Deleuze 2021: 7). Dolayısıyla basamağın son halkası olan çocuk, aynı zamanda bütün umutların kendisine yüklendiği insan tipidir. Cambazın makûs talihinin, çocuğun başına gelmemesi için Nietzsche, cambaz metaforu aracılığıyla bizleri soytarılarla karşı uyanık tutmak istemiştir.¹⁰ Bu ruhu, yani yeni değerler üretebilecek ruhu taşıyacak olanların sayısı Nietzsche'ye göre oldukça azdır. Onun ifade ettiği şekliyle "en azların işidir bağımsız olmak: güçlü olanların ayrıcalığıdır" (Nietzsche 2018: 46). Bu nedenle, bu insan tipi (çocuk) insan geleceğini temsil eder. Nietzsche'nin üst-insan ifadesiyle kastettiği şey, tam olarak bu ruha sahip olan insanlardır. Gelecek değerlerin yaratıcısı ve tapınakların kurucusudur. Mevcut değerlerden uzak tutulmalı ve yıkılması gereken tapınaklardan sakındırılmalıdır.

¹⁰ "Büyük adamlar da, büyük zamanlar da, içlerinde muazzam bir kuvvetin biriktiği patlayıcı malzemeler gibidirler; var olma koşulları daima tarihsel ve fizyolojik olarak, uzun bir süre boyunca toplanmış, biriktirilmiş, tasarruf edilmiş ve korunmuş olmalarıdır, uzun süredir hiçbir patlamanın gerçekleşmemiş oluşudur" (Nietzsche 2022: 92-93).

Çünkü bir kez mevcut değerler tapınağında vaftiz edilirse, cambazın akıbeti tekrarlanır.

Sonuç

Şurası açık ki Platon ve Nietzsche'nin felsefe tarihi açısından iki farklı kırılma noktasını karşılıyor oldukları ifade edilebilir. Bu iddiamızın ilk nedeni, Platon'un kendisine süregelen felsefeye sistematik bir görünüm kazandırmış olmasıdır. Platon'un gerek bilgi gerekse varlık felsefesi her ne kadar idealar lehine bu dünyayı değersizleştiriyor görünse de devlet konusunda yapmış olduğu çözümlerle ve bu dünyanın ideal bir yönetici tarafından ideal bir yönetim altında yönetilmesini öne sürmesiyle ilk kırılma noktasında durduğunu öne sürebiliriz. Söz konusu iddiamızın ikinci nedeni ise, Nietzsche'nin Batı metafiziği eleştirisi yani gününün Batı dünyasına yönelik değerlendirmeleri ve değerlerin yeniden değerlendirilmesi çağrısıdır. Bir oluş filozofu olması, asıl olanın bu yaşam olduğunu öne sürmesi, bu dünyanın etkin bir olumlanışını yani *amor fatiyi* savunması, Nietzsche'nin felsefe tarihinde ikinci kırılma noktasında durduğunu göstermektedir. Bu önemlerinden dolayı *PC4* etkinliği, hem Platon'a hem de Nietzsche'ye başvurmak durumundadır.

Sağlıklı, deneyimlere dayalı, rasyonel düşünme becerilerinin zayıflamasının asıl kaynağı, düşünmenin temelini var eden akılcı yana duyulan güvensizlikte, ön yargılı veya yan tutan bir göze duyulan yanlış güvende yatar. Nitekim bu sorunlara veya bu sorunların ortaya çıkmasına neden olan asıl temele karşı ihtiyatlı bir düşünme pratiğinin yaratılması gerektiği de düşüncesi çalışmamızın temel yaklaşımını karşılamaktaydı. Dahası bir imkân ya da fırsat olarak değerlendirdiğimiz *P4C* etkinliğinin, günümüz dünyasının ve bu dünyanın geleceğinin istikrarı için oldukça meşakkatli ancak yerine getirildiğinde doğru ve yararlı sonuçlar üretebilecek bir misyon ve vizyona sahip olduğunu öne sürdük. Bu misyon ve vizyon insani geleceğin iyi, dürüst, toplumuna faydalı, iş bilen kişilerce belirlenmesini ve düşünme pratiğinin özgür gelişimini destekler. Tam da bu

nedenlere bağlı olarak, P4C etkinliğinin, erken yaştaki çocuklar için gerekli olan düşünme becerilerini (birleştirme, çözümlenme, yorumlama vb. becerilerini) kazandırmada oldukça gerekli olduğunu düşünüyoruz. Eleştirel düşünme becerisi, en hayati düşünme becerilerinden biridir. Herhangi bir düşüncenin, eleştiriyeye kapalı olması durumunda tehlikeli sonuçlar ortaya çıkabilir. Eleştirel düşünme becerisi kazanan P4C muhatapları ise, söz konusu sonuçların ortaya çıkmasını engelleyebileceklerdir. Öyle ki Platon ve Nietzsche'ye mülhem olarak aktardıklarımız da bu türden bir engellemeye destek verebilecek bentler veya düşüncenin rasyonel gelişimine hizmet edebilecek açıklamalar olarak görülebilir.

Bu doğrultuda çalışmamızda Platon'un diyalektik görüşünü "anamnesis" ve "maieutike" kavramlarıyla birlikte düşünüp, bu temaların P4C etkinliğinin hizmetine koşulabileceğini göstermek istemiştik. Geldiğimiz aşamada bu temaların, P4C etkinliğinin amaçlarına uygun olduğunu, P4C etkinliğini Platon'un görüşleriyle ilişkilendirmenin fayda getireceğini tekrar vurgulayabiliriz. Bu olumlu ilişki Nietzsche ve P4C arasında da geliştirilebilir. Nitekim Nietzsche'nin yer verdiğimiz felsefi anlayışında içerilen bazı önemli tema ve kavramların (*Tinin Üç Dönüşümü*, *Tanrı'nın Ölümü*, *Bengi Dönüş*, *Üst-insan* vb.) tam da bu yola koşulabileceğini yukarıda göstermeye çalıştık. Bu anlamda, elimizde bulunan çalışmanın P4C etkinliği açısından iki farklı sonuca ulaştığını ifade edebiliriz: İlk olarak, P4C'nin felsefe tarihiyle doğal bir bağının bulunduğu sonucuna, ikinci olarak ise P4C etkinliğinin insani gelecek için gerekli olduğu sonucuna.

The Importance of Plato's Dialectical Process and the Attendant of Nietzsche's Acrobat for P4C

Summary

Kemal ORAL

Graduate from Philosophy
Bursa Uludağ University, Faculty of Literature, Department of Philosophy, Bursa, TR
ORCID: 0009-0005-1971-0648
kemalloral@gmail.com

Introduction

A person who lives with certain anxieties and faces problems that are difficult to overcome because these worries make life difficult, cannot suspend his or her thinking ability at all costs. Thinking, including presenting different practices to people, provides to be vigilant against the incurability of life as a result of these practices. However, it is necessary to indicate that thinking also has special types. For example "Philosophical Thinking" is one of these types. This special thinking type offers human beings an opportunity to answer crucial questions. (such as existence, truth, meaning, etc.) As Wartenberg stated "Philosophy is an intellectual discipline which handles the basic problems of human existence" (Wartenberg 2020: 62). When we realize that these questions are embodied as a result of anxiety, the importance of philosophical thinking becomes more evident. In this sense, getting involved in *P4C* activity at an early age, gaining critical thinking skills, and developing practices through criticism means protecting the history and the heritage of philosophy. As Lipman points out "It must be emphasized that the philosophy as a discipline is highly suitable for primary and secondary education" (Lipman 2020: 68). When evaluated with this emphasis, future generations will be more skillful in thinking as *P4C* activity leans on philosophy. In this direction, in our study, the main subject of which will be Plato's dialectic view and Nietzsche's provocative descriptions, we will first emphasize the correlation between the history of the Ancient Greek philosophy and *P4C* and afterward it will be put forth whether *P4C* can be supported in terms of the history of philosophy with a Plato and Nietzsche oriented fortification. At this point, we primarily will turn our direction to the philosophy that occupies the Ancient Greek agora.

The *arche* conceptions of Pre-Socratic philosophers aimed to find the starting point of existence. If the starting point of existence could be determined, it would be easier to explain the physical world. However, later on there was an important milestone in the philosophy tradition. This milestone was shaped especially by Socrates and his rivals, the Sophists. Now, it was desired to engage in a "human-oriented" tradition. Socrates and Sophists whom Plato talked about in his dialogues, had discussions about human virtues and possibilities. In the dialogues dominated by conceptual discussion, serious

arguments have been put forward about what the human being is. It is possible to say that these arguments have continued till the modern philosophy. With the modern philosophy, we can say that "subject" has dominated. In harmony with this, the perception of P4C interlocutors as "modern subjects" creates a thought that today's world and the future will be shaped by them. This thought clearly consists of being cautious about constructing the future. The condition of this awareness is the presentation of an unbiased history of thought and thought to its interlocutors as modern subjects.

1. Plato's Dialectical View and P4C

When presenting Plato's dialectical-centered views, it is essential to apply the concepts of "anamnesis" and "maieutike" which laid the groundwork for his dialectic. These two concepts, namely "remembering/recollection" and "midwifery" played a significant role in shaping Plato's ideas about both knowledge and existence. Moreover, their functions in the context of P4C (Philosophy for Children) activities can be demonstrated, supported by rational dialectical thinking methods and myth-based foundational narratives.

According to Plato, human knowledge is divided into different degrees, which he elaborates on in Book VI of "*The Republic*". This exposition aims to show progress in knowledge, moving from darkness to light or from the implicit to the explicit (Plato 2019: 504/508). As formulated by Copleston, there is a progression among the degrees of "*eikasia* (conjecture)", "*pistis* (belief)", "*dianoia* (understanding)" and "*noesis* (pure intellect)" (Copleston 2013: 32). This progression can also be observed between opinions and ideals.

While grounding his classical idealism, Plato entrusted Socrates, his disciple, with the task of carrying out this grounding in his dialogues. Despite many of these dialogues having aporetic (inconclusive) endings, we can say that they successfully outlined the backbone of his thoughts. Therefore, building upon Plato's understanding of existence and knowledge and integrating his methods of anamnesis and maieutike into the dialectical method, we propose offering them to serve P4C.

Plato frequently resorted to myths to advance his philosophy and also utilized myth in the foundation of his theory of knowledge. The *Myth of Er*, narrated in the Xth book of "*The Republic*" played a foundational role in solidifying his views on knowledge and existence. Through this myth, both the methods of anamnesis and maieutike were attempted to be secured as strategic moves in Plato's philosophical chess game.

Socrates who was cautious in presenting his own thoughts and instead sought to ensnare others through questioning, most notably employed this dialectical method in "*Theaetetus*" dialogue. Although, it is often referred to as the "Socratic Method," it is, in fact, nothing other than a dialectical method. When it comes to knowledge, Plato positions his mentor Socrates on the front lines. By simultaneously attacking and defending, he seeks a potential victory against his opponent. However, it's a victory where the defeated genius is triumphant because discovering the falseness of the claim put forward brings them closer to true knowledge. The prime example of this is *Theaetetus*.

To summarize, Plato's dialectical method, intertwined with concepts like anamnesis and maieutike, provides a rich foundation for exploring philosophical inquiry in the context of *P4C*.

2. Nietzsche's Acrobat Metaphor and P4C

What Nietzsche puts forth through acrobat metaphor, whose main goal is to make people aware of the situation that they are in, is the possible destiny of a man. If a man were a "rope" and this rope was stretched between the overman and the animal, it is necessary to pass the "clowns" to reach the overman. While the clowns are trying to pull us down, Nietzsche shows us the way to reach across. Either the clown will be jumped over and overman will be reached or the acrobat's destiny will be shared. Thus, where the truth is spoken, there is a clown. In this sense, Nietzsche clearly shows his side about which option we should choose. While the clown is someone who embraces the existing values of society and acts accordingly, s/he is also a threat to those who want to re-evaluate the existing values and create new values. In our opinion, Nietzsche wanted to ground his ideas on humans with his acrobat metaphor. Since the acrobat incident may be one of the fates of man, Nietzsche wants to prevent this. For this reason, like a stimulant, he shows his own view of man by showing the role of acrobats, clowns, and scholars alike. Also, the continuation of the *Zarathustra* proves this. His dissatisfaction with existing human types and his "This book is the least! Perhaps none of them are alive yet!" (Nietzsche 2017: 13) expression shows that Nietzsche went to create his own human type. For this reason, it is necessary to look at what is ideal type so that its different aspects from others can be revealed.

Nietzsche handles human beings with three different aspects in his *Zarathustra*. He talks about the transformation of these three different aspects: "Spirit turns into the camel, the camel turns into a lion and lastly the lion turns into the child" (Nietzsche 2020: 17). This transformation is essentially related to people's perception of their values in different ways. The interlocutors of *P4C* have to pay attention to Nietzsche's ideas in order not to turn into a camel. At this point, it is necessary to look closely at the characteristics of these types to focus on types of people that Nietzsche put forward as different styles or metaphors, to keep the *P4C* interlocutors aware of the dangerous ones among the possible types, and to distinguish the values that should be desired among the values.

First, the camel metaphor that Nietzsche preferred is undoubtedly related to the camel's nature. Especially, when we think of the physiological structure of the camel, the "hump at the back" tells us a lot. For Nietzsche, the camel which embraces the values of the society without questioning or being offended, at the same time carries it without hesitation, appears as the lowest type. Here, we have the camel metaphor as the "carrier" of these values. For the camel, it doesn't matter the content of these values (Nietzsche 2020: 20). No matter how much weight (value) you put, the camel carries it in the desert that it is in. The camel exists as the "herd persona" and thinks that it is dangerous to leave the herd. While the herd people are living, they don't care about if this life is meaningful or not as they are unaware of the concept of the meaning.

The choice of the second type which appears as the lion is the need to roar, in our opinion. As you can remember, the camel doesn't complain about carrying the values

of its society. However, the lion refuses to carry these values with its roar. In other words, it goes to puts its "will to power". Nietzsche emphasizes: "However, the second transformation takes place in the most isolated desert: the lion is slaughtered here, the spirit wants to seize the freedom and wants to be the master on its own desert" (Nietzsche 2020: 20). The lion can be considered as the transitional stage between the herd persona and third type (child). With this being said, we also want to add this; according to Nietzsche, the herd persona (the camel) accepts the existing values without questioning. The lion, however, desires to create "new values" by using its will as well and it doesn't want to accept these values. However, Nietzsche thinks that the lion doesn't have the power to create new values yet. The one who can create the will be the third type: the human being (Nietzsche 2020: 21). Therefore, the lion is a step to be climbed on the way to the third type. When this step is exceeded, the third type has the power to create new values.

KAYNAKÇA | REFERENCES

- Akan, R. (2022). *Hayat Bilgisi Öğretiminde Çocuklar İçin Felsefe (PC4)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Badıou, A. (2019). *Nietzsche* (çev. İsmet Birkan). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Copleston, F. (2013). *Platon* (çev. Aziz Yardımlı). İstanbul: İdea Yayınevi.
- Deleuze, G. (2021). *Nietzsche* (çev. İlke Karadağ). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Derrida, J. (2011). *Nietzsche'lerin Şöleni* (çev. Ali Utku-Mukadder Erkan). İstanbul: Otonom Yayınevi.
- Kuçuradi, İ. (2016). *Nietzsche ve İnsan*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Küçükalp, D. (2017b). *Nietzsche'nin Ahlak ve Politika Felsefesi*. Bursa: Dora Yayıncılık.
- Küçükalp, K. (2017a). *Nietzsche ve Postmodernizm*. İstanbul: Kibele Yayınları.
- Lipman, M. (2023). *Felsefe Okulda* (çev. Mehmet Kerem) İstanbul: Usturlab Yayınları.
- Nietzsche, F. (2017). *Deccal* (çev. Oruç Aruoba). İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Nietzsche, F. (2018). *İyinin ve Kötünün Ötesinde* (çev. Ahmet İnam). İstanbul: Say Yayınları.
- Nietzsche, F. (2020). *Böyle Söyledi Zerdüşt* (çev. Mustafa Tüzel). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Nietzsche, F. (2020b). *Ahlakın Soykütüğü Üstüne* (çev. Ahmet İnam). İstanbul: Say Yayınları.
- Nietzsche, F. (2022). *Putların Alacakaranlığı* (çev. Mustafa Tüzel). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Özkan, B. (2020). *Çocuklar İçin Felsefe Neden Önemlidir?* Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi (UEAD), 4(1), 49-61.
- Platon, (2007). *Menon* (çev. Ahmet Cevizci). Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Platon, (2016). *Theaitetos* (çev. Birdal Akar). Ankara: BilgeSu Yayıncılık.
- Platon, (2019). *Devlet* (çev. Sabahattin Eyüboğlu-M.Ali Cimgöz). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Oral, K. (2023). Platon'un Diyalektik Yürüyüşünün ve Nietzsche'nin Cambaz'ının Akıbetinin P4C Açısından Önemi. *Kaygı*, 22 (3), 2023, 607-629.

Platon, (2020). *Phaidon* (çev. Nazile Kalaycı). Ankara: Pharmakon Yayınevi.

Wartenberg, T. E. (2020). *Küçük Çocuklar İçin Büyük Fikirler* (çev. Senem Kurtar-A. Kadir Çüçen). Bursa: Sentez Yayıncılık.